

Федорова М.А. Виховання моральних цінностей у старших дошкільників у процесі трудової діяльності / М.А. Федорова // Модернізація змісту дошкільної освіти в контексті сучасних вимірів: зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції. – Хмельницький: ХГПА, 2014. – С.228-232.

ФедороваМарія Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент

ЖитомирськийдержавнийуніверситетіменіІвана Франка

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначальною умовою морального розвитку особистості є включення її з перших років життя у різні види діяльності, що забезпечить активне оволодіння суспільним досвідом. Провідною у дошкільному віці є ігрова діяльність, також діти залучаються до комунікативної, різних видів продуктивної діяльності, освоюють трудову та елементи навчальної діяльності. Розглянемо більш детально особливості організації трудової діяльності, що оптимізують процес виховання моральних цінностей дошкільників.

Виховний ефект праці забезпечується створенням у дошкільному навчальному закладі наступних педагогічних умов: емоційно-позитивна атмосфера у дитячій групі; узгодження впливів ДНЗ і сім'ї при організації процесу трудового виховання дітей; наявність матеріальної бази і відповідного обладнання, яке має відповідати за розмірами, кольором, матеріалом віку дітей; посиленість та систематичність дитячої праці.

У роботі з дітьми вихователь спрямовує свої зусилля на розвиток всіх компонентів трудової діяльності: 1) формування умінь формулювати мету праці, планувати її та оцінювати результати; 2) формування соціальних мотивів трудової діяльності; 3) формування умінь та навичок трудової діяльності.

I етап. Формування умінь формулювати мету праці, планувати її, контролювати та оцінювати результат.

Діти молодшого дошкільного віку ще не здатні сформулювати мету трудової діяльності. Це робить педагог. За спеціально організованої роботи старші дошкільнята самі формулюють мету праці, проте роблять це лише у звичних ситуаціях. При зміні умов малюкам ще необхідно допомогти визначити порядок трудових дій.

Здатність дітей самостійно ставити мету діяльності найбільш успішно розвивається в таких видах праці, де є матеріальний результат: робота в квітнику, на городі, вироблення іграшок та поробок з паперу, природного матеріалу. Умовами розвитку вміння формулювати мету трудової діяльності є її доступність розумінню дитини, уявлення передбачуваного результату, посиленість і близькість її досягнення.

Важливим компонентом трудової діяльності, який розвивається у дошкільному віці є здатність планувати трудову діяльність, що передбачає формування умінь підібрати необхідні інструменти і матеріали для роботи, підготувати зручне робоче місце, намітити логічну послідовність дій і способи їх здійснення.

Загалом, планування дітьми-дошкільниками трудової діяльності має ряд особливостей: дитина планує лише процес виконання роботи, не включаючи попередню її організацію (підготовка робочого місця та підбір матеріалів); плануванню дошкільника властива схематичність (дитина планує лише основні етапи роботи, а не способи їх виконання).

У зв'язку з цим, при формуванні у дітей вміння планувати свою роботу доцільно використовувати такі послідовності дій: формування трудових умінь на основі показу і пояснення їх вихователем; застосування трудових умінь у самостійній діяльності у незмінних умовах; застосування накопиченого досвіду в нестандартних умовах.

При цьому, якщо у молодшому дошкільному віці вихователь планує трудові дії разом з дітьми, то у старших групах він залучає дітей до самостійного планування, коли діти самі розповідають всі етапи роботи.

Важливим у становленні компонентів трудової діяльності є формування навичок самоконтролю, які передбачають зіставлення трудових дій і отриманого результату зі зразком, з поставленою метою та вимогами. Доцільно запропонувати такі методичні прийоми формування умінь самоконтролю діяльності: переконання в необхідності самоконтролю, як способу уникнути помилок; показ і пояснення вихователем дій, за допомогою яких можна проконтролювати власну діяльність; залучення дітей до поетапного контролю, для чого робота попередньорозбивається педагогом на певну кількість частин.

II етап. Формування суспільних мотивів трудової діяльності у дошкільному віці.

Загальновідомо, що у трудовій діяльності дітей молодшого дошкільного віку приваблює зовнішня сторона праці (спільна з дорослим діяльність, привабливі матеріали, знаряддя праці). У старших дошкільнят все більшого значення набувають мотиви суспільного характеру. Загалом, трудова діяльність у дошкільному віці може визначатися різними мотивами: привабливість майбутньої роботи (пропозиція зробити іграшку на новорічну ялинку з яскравих матеріалів); прагнення дитини отримати схвальну оцінку дорослого; мотиви самоствердження (діти прагнуть брати участь у тих справах, в успішності яких вони впевнені); інтерес до спільної з дорослим або однолітками діяльності; пізнавальні інтереси (в процесі праці діти знайомляться з різними матеріалами та їх властивостями, дізнаються про особливості рослин, спостерігають за їх розвитком тощо).

У виховному аспекті надзвичайно важливим є домогтися переваги суспільних мотивів трудової діяльності над егоїстичними мотивами, мотивами особистої користі або зовнішньої привабливості. У дошкільному віці суспільні мотиви діяльності поки що виявляються в елементарних формах, як прагнення зробити щось корисне близькій людині (малюкові, мамі, другу). Підтверджено, що незважаючи на те, що дошкільники володіють знаннями про соціально-моральні норми поведінки у

різноманітних ситуаціях, все ж поки що ці знання не реалізуються у відповідних діях та вчинках дитини.

У педагогічній літературі вченими-дослідниками (Я.Неверович, В.Нечаєва, Д.Сергеєва) запропоновано ряд методичних прийомів, що сприяють формуванню у дошкільників соціальних мотивів діяльності.

1. Вихователь повинен забезпечити усвідомлення дитиною зв'язку між запропонованим соціальним мотивом і змістом роботи, яку вона повинна виконувати (Я. Неверович). Якщо такий зв'язок дитиною не усвідомлюється, то вона починає діяти під впливом інших мотивів (робота з привабливими матеріалами, спільна з однолітками діяльність тощо) або відмовляється від роботи.

2. Дієвість суспільного мотиву залежить і від того, наскільки враховуються бажання, інтереси, вікові особливості дітей.

3. При становленні суспільних мотивів трудової діяльності важливо впливати не тільки на свідомість дитини (пояснення доцільності, необхідності запропонованих дій), а й на емоційно-почуттєву сферу (дати можливість дитині відчувати майбутню радість від особистої участі у корисній справі).

4. В процесі виконання роботи вихователю необхідно продумати прийоми, що сприятимуть активізації суспільних мотивів діяльності: нетривалі бесіди перед роботою та в процесі її.

5. Дошкільнят, які не виявляють у власній діяльності суспільні мотиви, доцільно залучати до спільної з дорослим суспільно значущої діяльності, підкреслювати важливість такої роботи для оточуючих та позитивно оцінювати її [2, с.27-30].

III етап. Формування трудових умінь і навичок у дошкільному віці.

У ранньому віці дитина оволодіває предметно-маніпулятивною діяльністю у процесі якої пізнає якості та властивості предметів, їх призначення, навчається користуватися цими предметами, наслідуючи рухи дорослих. Природно, що на початкових етапах формування трудових умінь

дитина відчуває значні труднощі, що вихователь повинен враховувати у своїй діяльності.

Так, при здійсненні трудової операції увага дитини спрямована на результат дії, а не на спосіб її виконання, тому вона допускає багато помилок, що призводить до низької якості роботи. Навіть після багаторазового спостереження за трудовими діями дорослого, діти часто відтворюють їх неправильно. У цьому зв'язку вихователеві необхідно пам'ятати, що важливо переключити увагу дітей з результатів дії на спосіб її виконання і характер рухів.

Також для дітей дошкільного віку характерним є відсутність або недосконалість зорово-кінестетичного контролю за здійсненням рухів. Часто їм важко фіксувати поглядом рухи обох рук, стежити за якістю рухів та у разі необхідності їх коригувати. У зв'язку з цим важливо своєчасно розвивати у дітей зорово-кінестетичний контроль, що сприяє автоматизації дій.

І нарешті, діти дошкільного віку ще не вміють порівнювати і розрізняти особливості рухів, відрізняти правильні від неправильних. Навіть після первинного показу і пояснення вихователем трудових дій, діти не можуть відтворити їх характер, ритм і допускають помилки. Через це у роботі вихователю важливо пам'ятати, що при первинному формуванні трудових умінь методи показу і пояснення потрібно використовувати неодноразово [2, с.30-34].

Врахування зазначених методичних рекомендацій при організації трудового виховання дошкільників дозволяє підвищити ефективність формування моральних цінностей у процесі трудової діяльності.

Список використаних джерел

1. Воспитание дошкольника в труде / В.Г.Нечаева, Р.С.Буре, Л.В.Загик и др.; Сост. Р.С.Буре; Под ред. В.Г.Нечаевой. – М.: Просвещение, 1983. – 207 с.
2. Сергеева Д.В. Воспитание детей дошкольного возраста в процессе трудовой деятельности: Учебное пособие по спецкурсу для студентов

пед. Институтов по спец. № 2110 "Педагогика и психология (дошк.)". – М.:
Просвещение, 1987. – 96 с.

Відомості про автора:

Федорова Марія Анатоліївна

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Кандидат педагогічних наук

Доцент

Доцент кафедри дошкільної освіти і педагогічних інновацій

10024, Житомир, вул. Шевченка 100, кв. 99

Телефон: 80412-33-95-40, 067-274-61-69